

Marcin WITKOWSKI

Recenzja. Wadowice. Siedem wieków historii

Redakcja: Tomasz Graff

Wydawnictwo „Księgarnia Akademicka”

Kraków 2009

Publikacja *Wadowice. Siedem wieków historii* pod redakcją dr. Tomasza Graffa, jest zbiorem referatów wygłoszonych podczas konferencji naukowej „Wadowice – Karola Wojtyły Ojczyzna Domowa”, w dniu 23 stycznia 2009 r. w Wadowickim Domu Kultury. Konferencję zorganizowano staraniem Inicjatywy Małopolskiej im. Króla Władysława Łokietka, przy organizacyjnej i finansowej współpracy Wadowickiego Centrum Kultury. Do ośmiu artykułów, będących rozbudowaną i uzupełnioną wersją styczniowych referatów, dołączono również artykuł Michała Siwca-Cielebona, stanowiący dopełnienie historii wadowickiej wojskowości. Tematyka poszczególnych artykułów obejmuje historię Wadowic i regionu wadowickiego od czasów średniowiecza do końca II wojny światowej.

Najstarsze dzieje Wadowic zaprezentowane zostały na szerszym tle historii Małopolski Zachodniej. Prof. dr hab. Krzysztof Baczkowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, w artykule *Wadowice i region wadowicki jako obszar pograniczny w I Rzeczypospolitej* przedstawił początki osadnictwa w dolinie rzeki Skawy a następnie rozwój ziemi wadowickiej w ramach Księstwa Oświęcimskiego, a od 1445 r. Księstwa Zatorskiego. Autor, wybitny krakowski mediewista, zwrócił uwagę na 150–letnią zależność regionu od Czech – przemieszanie etniczne, związane z napływem ludności niemieckiej, czeskiej, wołoskiej i żydowskiej, dominację prawa czeskiego, wreszcie stopniowy awans języka polskiego w miejsce czeskiego jako języka urzędowego. Doktor Bożena Czwojdrak z Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego scharakteryzowała, w oparciu o skrupulatne badania źródłowe, historię dóbr lanckorońskich oraz ich właścicieli w rozdziale *Sąsiedzi Wadowic – dzieje latyfundium lanckorońskiego w średniowieczu*.

Wiele miejsca poświęcono sztuce oraz życiu intelektualnemu. Dorobek artystyczny na terenie Księstw Oświęcimskiego i Zatorskiego przedstawił Jarosław Kazubowski z Krakowa w artykule *Między Śląskiem, Krakowem, Antwerpią i Rzymem. Krajobraz artystyczny Nadskawia i Nadsola w XIII – XVII w.* Autor charakteryzuje wpływy czesko – śląskie na przykładzie kościołów oraz ich wyposażenia (obrazów, rzeźb, krucyfików) w Zatorze, Kętach i Zebrzydowicach a w późniejszym okresie wpływ sztuki Wita Stwosza oraz mecenatu biskupów i magnatów.

Poczesne miejsce w zbiorze zajmuje postać wybitnego wadowickiego intelektualisty, profesora Marcina Wadowity, wielokrotnego dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego, wicekanclerza uczelni a także kanclerza kurii biskupiej i prepozyta kościoła Św. Floriana. Doktor Tomasz Graff z Uniwersytetu Jana Pawła II z Krakowa (dawniej Papieska Akademia Teologiczna), przedstawił klimat Krakowa przełomu XVI i XVII w. oraz środowisko intelektualne krakowskiej uczelni pierwszej

połowy XVII w. *Intelektualiści w otoczeniu Marcina Wadowity* to liczne grono profesorskie, rektorzy i wybitni teologowie Akademii.

Ksiądz doktor Grzegorz Babiarz z Krakowa z kolei charakteryzuje działalność teologiczną Wadowity, kształtowaną pod wpływem reformacji oraz kryzysu i odrodzenia Kościoła. W artykule *Pisma teologiczne Marcina Wadowity* autor, dokonując jako pierwszy przekładu prac Marcina Wadowity, podaje ich wykaz oraz dokonuje teologicznej analizy jego dzieł.

Wadowice galicyjskie drugiej połowy XIX w. zostały przedstawione przez pryzmat rozwoju sądownictwa w mieście. Konrad Meus z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, w bogato udokumentowanym artykule *Początki Sądu Obwodowego w Wadowicach w XIX w. Zarys dziejów sądownictwa w Wadowicach do roku 1867* przedstawia zmienne koleje losu wadowickiego sądownictwa do reform lat 1866/1867 kiedy miasto utraciło Sąd Obwodowy stając się siedzibą Sądu Powiatowego. Szczególnie wiele miejsca autor poświęcił staraniom rajców o przywrócenie miastu Sądu Kolegialnego oraz jego organizacji w pierwszych latach działalności (początek lat 80 – tych XIX w.).

Osobne zagadnienie przedstawione w publikacji *Wadowice siedem wieków historii* to dzieje wadowickiej wojskowości. Dr hab. Michał Baczkowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego w rozdziale *Austriacki garnizon w Wadowicach* przedstawia historię 56 pułku piechoty stacjonującego w mieście, rozwój infrastruktury wojskowej oraz wpływ garnizonu na różne aspekty życia Wadowic. Autor, znany krakowski historyk wojskowości, zwrócił również uwagę na mozaikę narodowościową żołnierzy.

W *Wadowickim garnizonie wojsk polskich 1914 – 1945* Michał Siwiec-Cielebon scharakteryzował kolejny okres w historii wadowickiej wojskowości. Jako cezurę początkową autor przyjął przełom lata i jesieni 1914 r., okres formowania się jednostek Legionów Polskich. Przedstawił organizację struktur wojskowych rodzącego się 12 pułku piechoty Ziemi Wadowickiej w warunkach odbudowy państwowości polskiej i walk o granice. Wiele miejsca poświęcono historii pułku w dwudziestoleciu międzywojennym i jego przemożnego wpływu na życie i prestiż miasta. Przedstawiony został również udział 12 pp w kampanii wrześniowej 1939 r. oraz w antyhitlerowskiej konspiracji (12 pp Ziemi Wadowickiej AK).

Artykuł zamykający zbiór jest próbą charakterystyki roku 1945, pierwszego roku po zakończeniu okupacji a jednocześnie czasu formowania się zrębów nowej władzy. Doktor Krzysztof Koźbiał z Uniwersytetu Jagiellońskiego w rozdziale *Wadowice Anno Domini 1945. Obraz z życia miasta* podjął się trudnego zadania przedstawienia początków działalności politycznej, gospodarczej i kulturalno-oświatowej w mieście po styczniu 1945 r.

Publikacja *Wadowice. Siedem wieków historii* jest swego rodzaju podsumowaniem dotychczasowego stanu wiedzy nad niektórymi aspektami dziejów Wadowic i regionu wadowickiego, ale nie tylko.

Postać wybitnego intelektualisty Marcina Wadowity była już niejednokrotnie charakteryzowana. Wciąż jednak nie dysponujemy obszerną monografią poświęconą temu krakowskiemu akademikowi. W zbiorze mamy natomiast możliwość spojrzeć na krakowskiego profesora z zupełnie innej, nieznaney dotąd strony – przez pryzmat środowiska w jakim pracował (artykuł dr. Graffa) oraz jego dzieł teologicznych (artykuł ks. dr. Babiarza). W oparciu o niepublikowane dotąd listy, m.in.: list arianina Fausta Socyna do Marcina Wadowity, wyłania się obraz humanisty ratującego heretyka a jednocześnie nieprzejednanego wroga

reformacji i obrońcy doktryny katolickiej.

Tematem, który na pewno będzie rozwijany jest zasygnalizowana przez dr. Krzysztofa Koźbiała instalacja komunistycznych władz w Wadowicach. Zresztą w trakcie styczniowej konferencji właśnie wokół tego referatu było najwięcej dyskusji i polemik.